



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025



IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 653 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.



MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloyevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmurotovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуловна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуловна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	



Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarining samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohnbazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабижанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbayerova Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalari xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	



Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich	
Hududlarda barqaror rivojlanish nazariyalarining sanoat korxonalari faoliyatiga ta'siri	270
Sadriddinov Baxtiyor Shamsiddin o'g'li	
Turizm platformalarining raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy kontent va raqamli marketing strategiyalarining integratsiyalashgan yondashuvi.....	277
Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Bank xizmatlarida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish yo'nalishlari.....	283
Almosova Shohista Jobirovna	
Модели организации казначейства в ведущих стран мира.....	288
Сагдиев Равшан Сайфуллаевич	
Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini nazariy jihatlar va rivojlantirish yo'llari.....	302
B.Sh.Shadmanov	
Qurilish sanoatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan kompleks foydalanishning ahamiyati.....	307
Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi	
Yangi O'zbekistonning "Yashil" iqtisodiyoti: qiyosiy tahlilning asosiy tendentsiyalari	313
Ro'ziyeva Dilfuza Toshmurovna	
Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning muammolari va uni bartaraf etish yo'nalishlari.....	318
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
Namangan viloyatining Farg'ona vodiysi qo'shni hududlari bilan iqtisodiy hamkorligining hozirgi holati va rivojlantiruvchi omillari	323
Sattarov R.A.	
Desentralizatsiyalangan ma'lumot almashish protokollari: IPFS, Filecoin va Arweave tahlili	328
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Transport xizmatlari ko'rsatish biznes-jarayonlarini raqamli transformasiya talablari asosida takomillashtirish.....	333
Komilov Asror Akmalovich	
Empowering the Future: Assessing the Role of Automation, Internet of Things (IoT), and Demand Management in Enhancing Energy Efficiency of Smart Grids.....	338
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish tajribalari (xalqaro va mahalliy misollar)	345
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitlarda uy-joy fondini boshqarishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	352
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Karimova Aziza A'zamiddin qizi	
Mijozlar tajribasini yaxshilashda raqamli integratsiya strategiyalari: "O'zbektelekom" AK tajribasi.....	358
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish mexanizmlari.....	361
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish omili sifatida: Yevropa tajribasi.....	368
Turobjanov Murodjon Maxammadjanovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda kichik biznes va mahalla hamkorligi modellarini takomillashtirish	373
Murotov Nodir Xujamqulovich	
Xalqaro moliya institutlarining O'zbekiston bank sektori va iqtisodiyotiga ta'siri: YETTB faoliyati misolida tahlil.....	378
Alimov Azizbek Alievich	
Bankrotlik xavfini tahlil qilish modellari.....	386
Nasiriddinov Bahouddin Nuriddinovich	



Xizmat ko'rsatish korxonalarida sifat va samaradorlikni oshirishni takomillashtirish yo'llari.....	393
Burxonova Nargiza Mirshohid qizi	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida bank tizimi islohotlari va ularni boshqarish strategiyalari.....	400
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
“Temir yo'l transportida MHXSni joriy etishning ahamiyati va milliy standartlar bilan taqqoslama tahlili”	405
Babaxalov Norbo'ta Eshnazarovich	
Banking and financial services in the process of economic development digitalization and its advantages and security of the process	409
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, Baxanurov Oqil Odil og'li	
Kichik biznesda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	416
Abduvosit Omonboyev	
“Futurologiya va mintaqaviy iqtisodiy transformatsiya: Markaziy Osiyoda O'zbekistonning strategik senariylari”	421
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
Kichik biznes subyektlarini bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlashning rivojlangan xorijiy davlatlar tajribalari.....	425
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	434
Додиев Феруз, Голышева Елена Вячеславовна	
Turistik erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish: Imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	443
Xoliqov Dostonbek Rustam o'g'li	
Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik: moliyalashtirish modelini modernizatsiya qilish yo'nalishlari.....	449
Bozorov Alisher O'zimurotovich	
Xalqaro raqamli intergatsiya, raqamlashtirish sharoitida tijorat banklari faoliyati tahlili	455
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar – iqtisodiyot taraqqiyotining muhim omili.....	461
Mamatkulova Nodira Maxkamovna	
Davlat xaridlari ishtirokchilarining elektron-skoring tizimi.....	465
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Qishloq xo'jalik korxonalarida melioratsiya xarajatlari xisobining muammolari va yechimlari.....	469
Baxriev Muxiddin Sheralievich	
O'zbek banklarining xarajatlar samaradorligini stoxastik chegara modelida baholash	481
Xannayev Sherzod	
Практические подходы к выявлению и оценке налоговых рисков на основе сегментации деятельности налогоплательщиков	490
Голубова Ольга Сергеевна, Элбаева Мукаддас Рашидовна	
Iqtisodiyot tarmoqlarida investitsiyalardan samarali foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari va investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari.....	496
No'monjonova Muazzam Maxbubjon qizi	
Empowering the future: The impact of automation, iot, and demand management on energy efficiency in smart grids.....	501
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Institutsional o'zgarishlar sharoitida aholi daromadlari tarkibining oshishi va daromadlar tengsizligini kamaytirishning istiqbolli yo'nalishlari	508
Ergasheva Nafisa Baxridinovna	
Международные индексы, определяющие цифровое развитие страны	513
Талъатова Диёра Боходир кизи	



Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik instituti orqali investitsiya loiyhalarini moliyalashtirishda moliyaviy-iqtisodiy samaradorligini baholash metodologiyasi	517
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Управление качеством в технологических стартапах: Баланс между скоростью и надежностью	527
Хамидуллина Гульнора Рафкатовна, Раджабов Темур Рустамович, Носиров Илхом Аббосович	
Namangan viloyatida iqtisodiy integratsiyani jarayonida eksport va import operatsiyalarining tahlili	535
Adashev Azimjon O'rinboyevich	
Korxonalarda kadrlar tayyorlash ijrosidagi mavjud muammolar va kadrlar siyosatining takomillashtirib borish xususiyatlari	541
Mamatqulov Rustam Muxammadkarimovich	
Yashirin iqtisodiyot tushunchasi, turlari va shakllanish omillari hamda uning iqtisodiyotga ta'siri.....	546
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
The purpose of assessing a person's entrepreneurial capacity is to classify their quality characteristics	562
Mansur Matkarimov, Qaxramon Madraximov, Sherjon Sherjonov, Jahongirbek Nurjonov	
Challenges in enhancing the efficient use of economic resources in agriculture within an innovative economy framework.....	568
Nodira Abdullayevna Eshquvattova	
Оценка эффективности существующих методов стратегического управления проектами	573
Мансурова Севара Мансуровна	
Создаются благоприятные условия для индивидуальных предпринимателей и самозанятых лиц	577
Батыров Фархад Бакитович	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish yo'llari.....	593
Haqberdiyev Bekzod O'ktamovich	
Toshkent viloyatida metal bozorining rivojlanishi va unda kichik biznesning o'rni	600
Musayeva Shoirazimovna	
Mechanisms for ensuring employment in the services sector through the development of small business and private entrepreneurship.....	606
Turabekov Sokhibjon Sherboy ugli, Abdukhalikov Ulugbek Abdukhalikovich	
Tijorat banklarini raqamlatirish sharoitida inson resurslarini boshqarishning innovatsion yondashuvlari (BRB misolida)	611
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
The importance and current state of accounting and auditing of liabilities in enterprises	616
Khaliqnazarova Gulnaz Jalgasbay qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xotin-qizlarning barqaror bandlik darajasining ekonometrik tahlili.....	622
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Moliyaviy bozor ishtirokchilari faoliyatini samarali boshqarishda innovatsion moliyaviy vosita va metodlarning qo'llanilishi.....	627
Hotamqulova Madina Sanjar qizi	
Oliy ta'limga investitsiya kiritishning asosiy shakl va mexanizmlari	631
Almardanov Ulug'bek Qudrat o'g'li	
"Yashil" iqtisodiyotning metodologik asoslari.....	635
Babakulov Bahromqul Mamatkulovich, Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, Boymurodov Jonon Komiljonovich	
O'zbekiston sharoitida davlat xaridlarini yanada rivojlantirish istiqbollari	641
Turganbaev Nursulton Bayram uli	



Tijorat banklarida jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar raqamli transformatsiyaning joriy holati tahlili	645
Qurbonov Alisher Samadovich	



TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARGA KO'RSATILADIGAN XIZMATLAR RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING JORIY HOLATI TAHLILI



Qurbonov Alisher Samadovich

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti mustaqil izlanuvchisi

Alisher77@mail.ru

<https://orcid.org/0009-0007-8404-777X>

Annotatsiya: Maqolada tijorat banklarida jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlarning raqamli transformatsiya jarayoni va uning hozirgi holati tahlil qilinadi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida bank xizmatlarining modernizatsiyasi naqd pul aylanmasini qisqartirish, yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirish, soliqlar va majburiy to'lovlarni undirish samaradorligini oshirish, korrupsiyani bartaraf etish va moliyaviy shaffoflikni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Fintech innovatsiyalari (blokcheyn, Big Data, sun'iy intellekt, mobil banking, internet-banking, SMS-banking va boshqalar) bank xizmatlarini tezkor, qulay va xavfsiz qilish bilan birga, mijozlarga yo'naltirilgan moliyaviy xizmatlar sifatini oshirmoqda. Xalqaro tajriba, jumladan, neobanklarning rivojlanishi, startaplar bilan hamkorlik va yangi texnologiyalarning integratsiyasi O'zbekiston bank sektorida ham keng imkoniyatlarni ochmoqda. SWOT tahlili esa fintech ishlanmalaridan foydalanish banklar uchun kuchli tomonlari bilan bir qatorda, mavjud zaifliklar va tashqi tahdidlarni ham ko'rsatib, istiqbolli yo'nalishlarni belgilashga yordam beradi. Natijada tijorat banklarida raqamli transformatsiya jarayoni ularning raqobatbardoshligini oshirish, xizmatlar samaradorligini ta'minlash hamda xalqaro moliya bozorlariga integratsiyalashuvni jadallashtirishga xizmat qilmoqda.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, raqamli transformatsiya, fintech, mobil banking, internet-banking, SMS-banking, blokcheyn, sun'iy intellekt, Big Data, neobank, moliyaviy xizmatlar, moliyaviy texnologiyalar, masofaviy bank xizmatlari.

Abstract: The article analyzes the current state of digital transformation in services provided to individuals by commercial banks. In the context of the digital economy, the modernization of banking services contributes to reducing cash circulation outside banks, decreasing the share of the shadow economy, improving the efficiency of tax and fee collection, eliminating corruption, and ensuring financial transparency. Fintech innovations (blockchain, Big Data, artificial intelligence, mobile banking, internet banking, SMS banking, etc.) not only make banking services faster, more convenient, and secure but also enhance the customer-oriented approach in financial services. International experience, including the development of neobanks, cooperation with startups, and the integration of new technologies, also opens up broad opportunities for the banking sector in Uzbekistan. The SWOT analysis demonstrates that while the adoption of fintech provides significant strengths and opportunities for banks, it also highlights existing weaknesses and external threats, thereby helping to outline future strategic directions. As a result, digital transformation in commercial banks strengthens competitiveness, increases service efficiency, and accelerates integration into international financial markets.

Key words: Commercial banks, digital transformation, fintech, mobile banking, internet banking, SMS banking, blockchain, artificial intelligence, Big Data, neobank, financial services, financial technologies, remote banking services.



Аннотация: В статье анализируется современное состояние цифровой трансформации услуг, предоставляемых физическим лицам коммерческими банками. В условиях цифровой экономики модернизация банковских услуг способствует сокращению объёма наличного денежного обращения вне банков, уменьшению доли теневой экономики, повышению эффективности взимания налогов и обязательных платежей, ликвидации коррупционных схем и обеспечению финансовой прозрачности. Финтех-инновации (блокчейн, Big Data, искусственный интеллект, мобильный банкинг, интернет-банкинг, SMS-банкинг и др.) не только делают банковские услуги более быстрыми, удобными и безопасными, но и усиливают клиентоориентированный подход в финансовом обслуживании. Международный опыт, включая развитие необанков, сотрудничество со стартапами и интеграцию новых технологий, также открывает широкие возможности для банковского сектора Узбекистана. SWOT-анализ показывает, что внедрение финтеха предоставляет банкам значительные сильные стороны и возможности, но также выявляет существующие слабые стороны и внешние угрозы, что помогает определить будущие стратегические направления. В результате цифровая трансформация в коммерческих банках укрепляет конкурентоспособность, повышает эффективность обслуживания и ускоряет интеграцию в международные финансовые рынки.

Ключевые слова: коммерческие банки, цифровая трансформация, финтех, мобильный банкинг, интернет-банкинг, SMS-банкинг, блокчейн, искусственный интеллект, Big Data, необанк, финансовые услуги, финансовые технологии, дистанционные банковские услуги.

KIRISH

Bugungi kunda raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayoni bank xizmatlarini modernizatsiya qilish va moliyaviy sektorni samarali rivojlantirishda hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qilmoqda. Raqamli transformatsiya orqali bir qator muammoli vaziyatlarga barham berish mumkin, jumladan, bankdan tashqari bo'lgan naqd pul aylanmasini maksimal darajada qisqartirish, yashirin iqtisodiyotning YAIMdagi ulushini kamaytirish, davlat boshqaruvi tizimini soddalashtirish va bunda inson omilini minimallashtirish orqali korrupsion tizimlarni bartaraf etish. Shu bilan birga, soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni undirish jarayonini takomillashtirish, ularning doimiy tushumini o'z vaqtida ta'minlash imkoniyatlari ham kengaymoqda. Moliyaviy sektor raqamli transformatsiya jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanib, kriptovalyutalar va ICO mexanizmlarini joriy etish orqali xalqaro valyuta-kredit resurslarini milliy iqtisodiyotga jalb qilish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Ayniqsa, tijorat banklari va boshqa moliyaviy institutlar (to'lov tizimlari, sug'urta kompaniyalari va boshqalar) fintech sohasidagi muammolarga javoban istiqbolli startaplarni sotib olish, ular bilan hamkorlik qilish yoki asosiy biznes faoliyati doirasida fintech bo'linmalarini yaratish orqali jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini va ko'lamini kengaytirishga erishmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tijorat banklarida jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlarning raqamli transformatsiyasi tizimli va kompleks yondashuv asosida o'rganildi. Avvalo, O'zbekiston va xorijiy mamlakatlarda bank xizmatlarini raqamlashtirish jarayonlari, fintech innovatsiyalarining (blokcheyn, Big Data, sun'iy intellekt, mobil va internet-banking) qo'llanilishi bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar hamda xalqaro tajriba o'rganildi. Empirik bosqichda tijorat banklari hisobotlari, Markaziy bank statistikasi va amaliy ko'rsatkichlar tahlil qilindi. SWOT tahlili orqali raqamli transformatsiyaning kuchli va zaif tomonlari, tashqi imkoniyatlari hamda xavf-xatarlari baholandi. Shuningdek, qiyosiy tahlil asosida neobanklar rivoji va startaplar bilan hamkorlik tajribalari ko'rib chiqildi. Tadqiqotda hujjatli tahlil, qiyosiy yondashuv, statistik tahlil va amaliy kuzatuv metodlaridan foydalanildi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

So'nggi yillarda bank tizimida raqamli transformatsiya jarayonlari xalqaro miqyosda keng o'rganilmoqda. Big Data, sun'iy intellekt, blokcheyn va mobil texnologiyalar asosida qurilgan yechimlar bank xizmatlarini nafaqat tezkor va qulay, balki samarali va shaffof qilish imkonini bermokda. Masalan, Arner, Barberis va Buckley (2016) fintech rivojlanishining uch bosqichini ko'rsatib, moliyaviy xizmatlarning yangi avlodini yaratishda texnologiyalarning hal qiluvchi rolini ta'kidlaydi.

Yevropada olib borilgan tadqiqotlarda raqamli banklarning (neobanklar) mijozlarga xizmat ko'rsatishda tezkorlik, arzonlik va shaffoflik kabi ustunliklari alohida qayd etilgan (Nicoletti, 2017). AQSh tajribasida esa yirik banklar (JP Morgan, Goldman Sachs) fintech startaplariga faol investitsiya kiritib, o'z infratuzilmasini ochiq API orqali uchinchi tomon ishlab chiquvchilarga taqdim etayotgani qayd etiladi (Gomber, Koch & Siering, 2017).

O'zbekistonda ham tijorat banklarida raqamli transformatsiyani jadallashtirish yo'lida xalqaro fintech kompaniyalari bilan hamkorlik qilinmoqda. Bu jarayon bank xizmatlarining yangi sifat bosqichiga o'tishini



ta'minlab, masofaviy xizmat turlari – internet-banking, mobil-banking, SMS-banking – keng qo'llanilayotganini ko'rsatadi (Mirzaev, 2021). Shu bilan birga, fintechning joriy etilishi SWOT tahlili orqali ham ko'rib chiqilib, kuchli tomonlar (tezkorlik, qulaylik, xarajatlarni kamaytirish) bilan bir qatorda, zaif tomonlar (qonunchilikdagi noaniqliklar, xavfsizlik muammolari) ham o'rganilmoqda (Kuzin & Petrova, 2020).

Umuman olganda, mavjud ilmiy adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya jarayonlari tijorat banklari uchun strategik ustuvor yo'nalish bo'lib, u nafaqat xizmatlarni takomillashtiradi, balki moliya bozorida raqobatbardoshlikni ham keskin oshiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Fintech ishtirokchilari bilan hamkorlik tajribasi shuni ko'rsatadiki, Amerika banklari — jumladan JP Morgan va Goldman Sachs — uchinchi tomon ishlab chiquvchilari uchun API platformalarini ochib, startaplarga faol investitsiyalar kiritmoqda. Bu yondashuv yangi texnologiyalarni tezkor joriy etish va bank xizmatlari sifatini oshirish imkonini bermoqda. Yevropa banklari, masalan, ING va UniCredit, ham fintech yo'nalishida rivojlanishga e'tibor qaratib kelmoqda, biroq ular asosan o'z ichki strategiyalarini shakllantirish va bosqichma-bosqich raqamli transformatsiyani amalga oshirishni afzal ko'rishmoqda.

1-jadval. Fintex ishlanmalari va ulardan foydalanish yo'nalishlari¹

Yo'nalish	Fintech kompaniyalariga misollar
To'lovni qayta ishlash va to'lov kanallarini qo'llab-quvvatlash	Stripe; Klarna; Toast; Payoneer; Marqeta; Razorpay; TouchBistro; Previser; Handle; GoCardless; Upserve; Ezetap; Yapstone; Veem; Origami
Mobil hamyonlar va pul o'tkazmalari xizmatlari	Transferwise; AntFinancial; BitGo; Circle; WorldRemit; One97; Ledger; Ripple; Paga; PayTM; Yellowpepper; Coins.ph; Toss, MOMO, Zoon
Raqamli bank	Greenlight; Uala; Petal; BREX; MONZO; CAPITAL; CHIME; N26; NUBank; Gimi
Ko'p profilni kredit xizmatlari va bozorlar	LU.com; JUMO; LendKey; progressa; WeLab; Lendio; GoFundMe; CircleUp; TrueAccord; JD Finance; CGTZ.com
POS kreditlash va individual kreditlash	Bread; Upgrade; Branch; RaiseMe; Brighte; Prodigy Finance; Fair; Tala; Affirm; SoFi; Creditas; LendUp
Korporativ kreditlash va moliyalashtirish	Kabbage; BlueVine; Behalf; Fundbox; CapitalFloat; First Circle; Lendingkart; Prospa; MarketInvoice; TradeShift
Ipoteka xizmatlari	Better; Blend; Habito; Roostify
Avtomatlashtirilgan bank tizimlari va bank infratuzilmasi	Plaid; Tradelt; SynapseFi; Pintec; NCINO.; Quovo; TINK; Leveris; Openfin; Cobase; Truelayer; Deposit Solutions
Skoring tizimlari va tahlillari	Credit Karma; Nav; Nova; Ice Kredit; ID Finance; Juvo; Lendstreet; CreditMantri; InDiaLends; Wecash
Normativ texnologiyalar va koplans	Onfido; Fenergo; Forter; Sift Science; Clausematch; Chainalysis; Biocatch; ComplyAdvantage; BehaviorSec; HARBOR

Bugungi kunda bank sektorida keng ommalashayotgan neobank modeli esa an'anaviy xizmatlar to'plamiga (hisobvaraqlar ochish, kreditlash, depozitlar va boshqalar) ega bo'lgan, biroq jismoniy filiallarsiz faoliyat yurituvchi yangi turdagi banklarni nazarda tutadi. Neobanklar mobil ilovalar, veb-saytlar va ijtimoiy

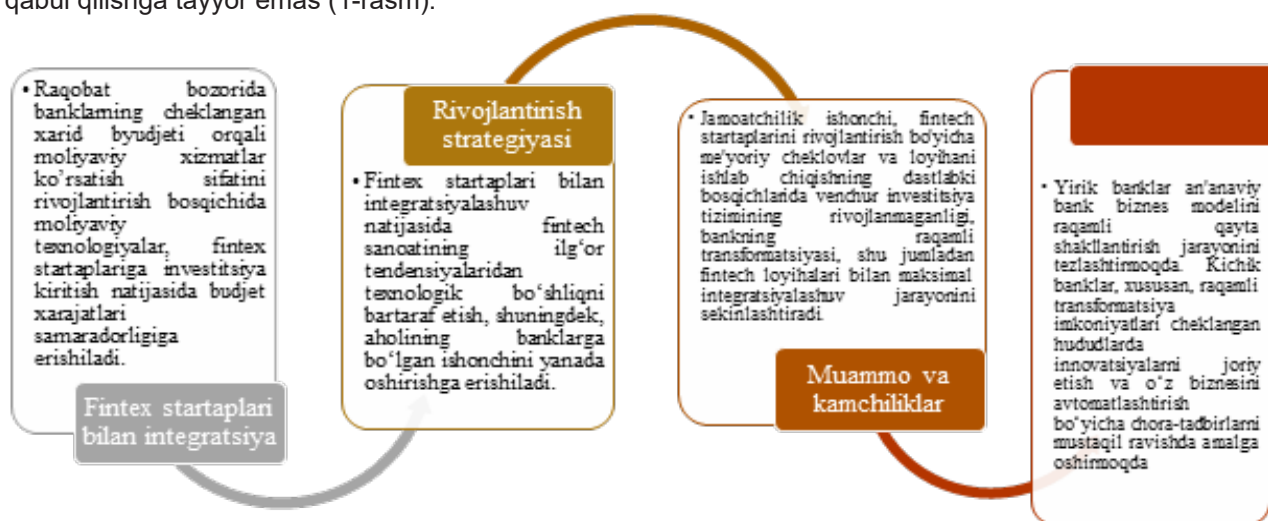
¹ Muallif tadqiqotlari asosida tayyorlandi.



tarmoqlar orqali mahsulot va xizmatlarni taqdim etib, mijozlarga oddiy interfeys, kuchli masofaviy yordam va aniq tariflar asosida qulay xizmat ko'rsatmoqda. Masalan, Number26 (hozirgi N26) Germaniyada 2015-yilda ishga tushirilgan bo'lib, qisqa vaqt ichida Yevropaning sakkizta davlatida 200 mingdan ortiq mijozni jalb qilgan va o'z litsenziyasini olib, mustaqil bank sifatida faoliyat yurita boshlagan. Xuddi shuningdek, Buyuk Britaniyada 2016-yilda ish boshlagan Atom Bank qisqa muddatda 110 million funt sterling depozitlarni jalb qilib, masofadan omonat va ipoteka xizmatlarini taqdim etishga muvaffaq bo'ldi. Neobanklarning biometrik autentifikatsiya (yuz va ovoz orqali tanish) kabi innovatsion yechimlari esa ularni mijozlar uchun yanada ishonchli va qulay platformaga aylantirmoqda².

Yangi mijozlar toifalarini jalb qilmoqchi bo'lgan an'anaviy banklar ham ta'sischi sifatida qatnashishi mumkin aniq maqsadli auditoriya uchun neobanklarni yaratish tendensiyasi so'ngi yillarda jadal rivojlanmoqda. Misol uchun, Singapur YoloLite va Daniya Ernit bolalar va ularning ota-onalari uchun mo'ljallangan, British Monese Londondagi chet elliklar uchun yaratilgan, British Loot va Gong Kong Neat talabalar uchun neobank xizmatlarini ko'rsatib kelmoqda.

Shuni ta'kidlash kerakki, fintech startaplarining rivojlanishi hozirda regulyatorlar tomonidan davom etayotgan taqiqlar orqali to'xtab qolmoqda. Taqiqlarning olib tashlanishi an'anaviy banklar uchun yangi muammolarni keltirib chiqaradi. Bugungi kunda an'anaviy banklarning hammasi ham zamonaviy moliyaviy texnologiyalarni qabul qilishga tayyor emas (1-rasm).



1-rasm. Moliyaviy xizmatlar sektorini raqamli transformatsiyalash sharoitida banklarda Fintech ishlanmalari bilan integratsiyalash bosqichlari³

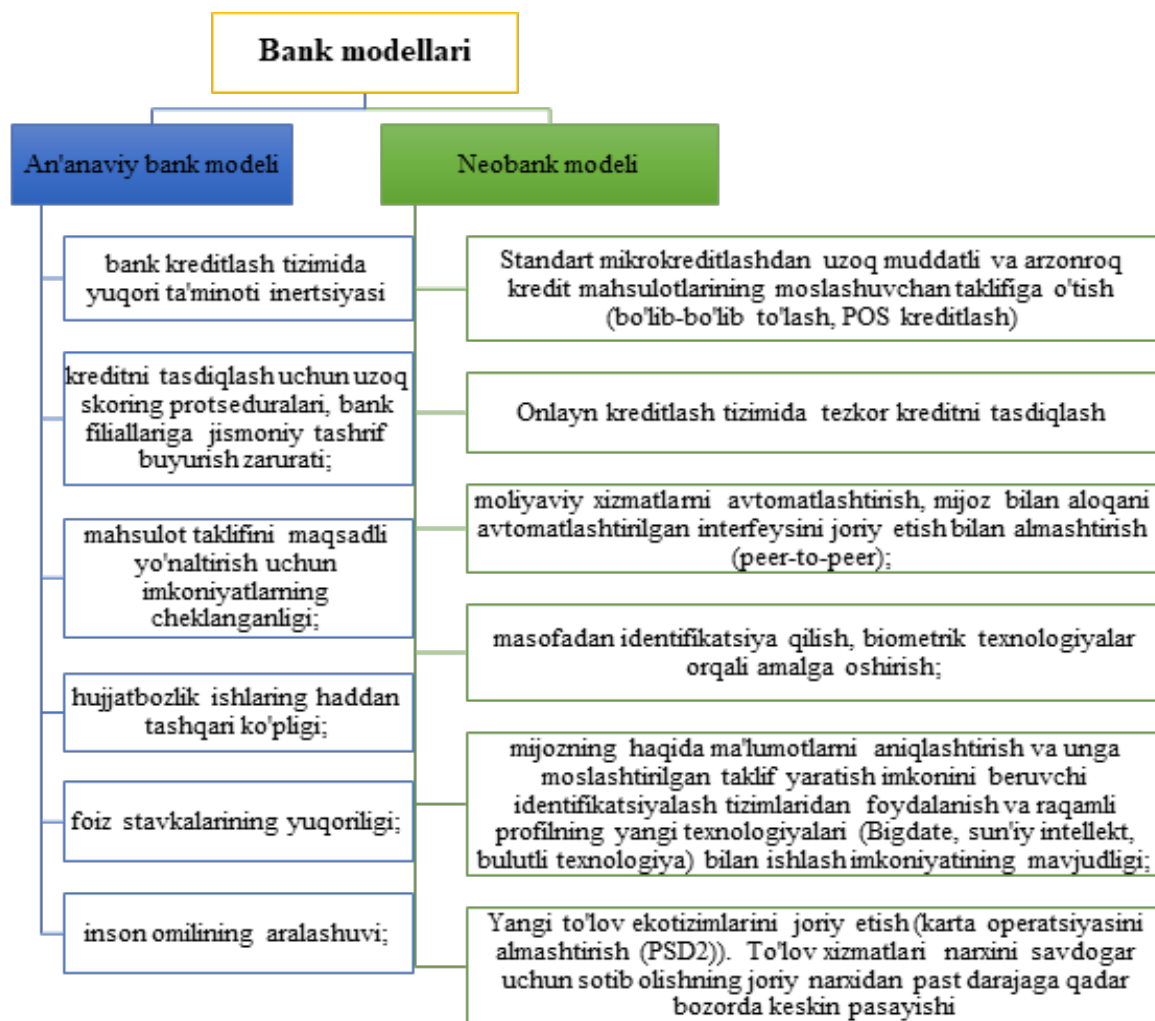
Bank xizmatlarini yanada jozibador narxlarda taklif etishga imkon beruvchi fintech ishlanmalari – blokcheyn, DLT, peer-to-peer, katta ma'lumotlar tahlili (Big Data), bulutli saqlash, sun'iy intellekt (AI), ERP va CRM tizimlari banklarni xarajatlarni optimallashtirish hamda moliyaviy xizmatlardan foydalanish qulaylik darajasini oshirish maqsadida an'anaviy biznes modellarini tubdan o'zgartirishga majbur qilmoqda. Moliyaviy xizmatlar bozoriga fintech innovatsiyalarining faol kirib kelishi natijasida bank sektori xizmat ko'rsatish tannarxini pasaytirish, mahsulotlarning bozor jozibadorligini oshirish va yangi iste'mol qiymatini shakllantirish orqali mijozlar to'lashga tayyor bo'lgan xizmat qulayligini kuchaytirishga erishmoqda.

Bunday strategiya uzoq muddatda eng samarali yo'nalish sifatida qaralmoqda. Chunki yirik banklar va mustaqil startaplar tomonidan fintech innovatsiyalarining jadal rivojlanishi moliya sektorida yangi raqobat muhitini yuzaga keltirmoqda. Shu bilan birga, ularni amaliyotga tatbiq etishning past darajasi kichik va mintaqaviy banklar faoliyatiga sezilarli tahdid solishi mumkin. Natijada chakana savdo va tranzaksiya xizmatlaridan olinadigan foydaning katta qismi yirik banklar hamda muvaffaqiyatli raqamli startaplar ixtiyoriga o'tishi, bu esa moliya bozorida kuchlarning qayta taqsimlanishiga olib kelishi mumkin.

Moliyaviy texnologiya tendensiyalariga va moliyaviy xizmatlarning raqamli transformatsiyasining yuqori tezligi bilan hamnafas rivojlanmaslik moliyaviy xizmat ko'rsatish bozorida katta yutqazishlarga olib kelishi mumkin. Bugungi kunda fintech startaplarining raqobatbardosh sohalari sezilarli darajada kengaydi va neobanklar an'anaviy banklarga qaraganda operatsion faoliyatini oson, qulay, tez va kamxarj amalga oshirish imkoniyatini taqdim etadi (2-rasm).

² habr.com

³ Tadqiqotchi ishlanmasi.



2-rasm. Fintech ishlanmalaridan bo'lgan neobank va an'anaviy bank modellari xizmatlari taqqoslash tahlili⁴

Banklarda Big Data texnologiyalaridan foydalanish nafaqat fintech startaplari tajribasini nusxalash orqali xizmatlarni soddalashtirish, balki moliyaviy mahsulotlarning o'zini transformatsiya qilish va ularga qo'shimcha qiymat qo'shish imkonini bermoqda. Ushbu texnologiyalar mijozlarning xatti-harakatlari, ehtiyojlari va talablarini chuqur tahlil qilish orqali bank xizmatlaridan foydalanish jarayonini maksimal darajada qulaylashtiradi hamda bozor talabini samarali boshqarish imkonini yaratadi. Ayniqsa, moliyaviy texnologiyalarga asoslangan mobil yechimlar yordamida mahsulotlarni onlayn realizatsiya qilish xizmatlarning qulaylik, ishonchlilik (biometrik autentifikatsiya) va foydalanish imkoniyatlarini oshirib, mijozlarga individual yondashuv asosida xizmat ko'rsatishni ta'minlamoqda.

Shu bilan birga, masofaviy bank xizmatlari bank operatsiyalarini jismoniy ravishda bankka tashrif buyurmasdan turib amalga oshirish imkonini beruvchi xizmatlar majmuasidir. Ular orqali mijozlar kompyuter yoki mobil qurilmalardan foydalanib, vaqt va moliyaviy xarajatlarini sezilarli darajada qisqartirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masofaviy xizmatlar mazmuniga ko'ra ikki turga bo'linadi: informatsion va tranzaksion banking. Informatsion banking mijozlarga moliyaviy ma'lumotlarni taqdim etishga yo'naltirilgan bo'lsa, tranzaksion banking orqali real moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish mumkin. Ushbu jarayonning asosiy tamoyili mijoz va bank o'rtasida axborotlarni xavfsiz va tezkor almashinishini ta'minlashdan iborat bo'lib, bu esa bank xizmatlarining sifatini oshirish hamda mijozlar ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bugungi kunda tijorat banklarida bank hisobvaraqlariga masofadan xizmat ko'rsatuvchi fintech texnologiyalari asosida qurilgan Bank-Mijoz, Internet-banking, Mobil banking, SMS-banking xizmatlari faol foydalanib kelinmoqda.

Bank-mijoz, internet-banking, mobil-banking va SMS-banking — bular bank xizmatlarini masofadan turib boshqarish imkonini beruvchi zamonaviy tizimlardir. Bank-mijoz tizimida mijozning kompyuteriga maxsus dastur o'rnatilib, modem orqali bank bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqa amalga oshiriladi va to'lov hujjatlari hamda hisobvaraqlardan ko'chirmalar shu dasturda saqlanadi. Internet-banking esa mijozlarga veb-brauzer orqali

4 Muallif tadqiqotlari asosida tayyorlandi.



bankning rasmiy saytiga kirib, o'z hisoblarini boshqarish, to'lovlarni amalga oshirish, hisobotlarni olish va real vaqt rejimida jarayonni kuzatish imkonini beradi. Internet-banking negizida ishlab chiqilgan mobil-banking xizmatlari esa mijozlarga istalgan joy va vaqtda telefon orqali bank amaliyotlarini bajarish qulayligini taqdim etadi. Shuningdek, SMS-banking tizimi mijozlarga hisobvaraqlaridagi mablag'lar harakati, balans va kunlik operatsiyalar haqida SMS orqali tezkor xabardor bo'lish imkoniyatini yaratadi.

2-jadval. Xalqaro Fintech tashkilotlari tomonidan O'zbekistondagi tijorat banklar muammolariga taqdim etilayotgan Fintex ishlanmalari⁵

Fintech kompaniyalar	Hamkorlik yo'nalishlari	Shartnomalar imzolagan banklar ro'yxati
Finastra	Fusion Risk, Essence core va Islamic, TI Plus	Xalq banki
Temenos	Transact (islomiy va an'anaviy modul), omnichannel va raqamli yechimlar	Muzokarada
Oracle Financial services (OFSSA)	Flexcube asosiy bank yechimi (islomiy va an'anaviy) va front-ofisni raqamlashtirish	Muzokarada: Universal Bank, Infinbank, Apex Bank, Ziraat Bank. Front Ofisni raqamlashtirish: Kapital bank, O'zbekiston Milliy banki va Trastbank
ICSFS	Islom banki yechimlarini taqdim qiladi	TrustBank, QQB, Asia Alliance Bank, AgroBank
Colvir Software Solution	An'anaviy bank muammolariga yechimlarini taqdim qiladi	AloqaBank, Turon Bank
Capital Banking Solutions CBS	Asosiy bank yechimini taklif qiladi	Davr Bank, TBC Bank
ITS	Video Teller Machine va FIDO bilan oq yorliqli islom banking modulini taqdim etish bo'yicha hamkorlik	AgroBank
CFT (Centre Financial technology)	Asosiy bank ishi, mikroservis arxitekturasi	Ipoteka Bank
Walters Kluwer	Risklarni boshqarish bo'yicha yechimlar bo'yicha hamkorlik	Mavjud emas
Moody's	Risklarni boshqarish va g'aznachilik	Mavjud emas
Assecco	Call-markaz, risklarni boshqarish va asosiy bank yechimi (R Style)	Risklarni boshqarish: HamkorBank Call-markaz: Xalq banki
Tieto	Plastik karta bilan bog'liq muammolar, to'lovlar	Tasdiqlangan banklar ro'yxati
Avanza Solutions	Qo'ng'iroqlar markazi, Kartalarni boshqarish tizimi, Middleware, CRM tizimi	Mavjud emas
OpenWay	Kartalarni boshqarish tizimi bo'yicha hamkorlik	Tasdiqlangan banklar ro'yxati
Way4	Kartalarni boshqarish tizimi bo'yicha hamkorlik	Tasdiqlangan banklar ro'yxati
CompassPlus	Kartalarni boshqarish tizimi bo'yicha hamkorlik	Tasdiqlangan banklar ro'yxati
Modelfin	Sotuvchi	Tasdiqlangan banklar ro'yxati
BS2	Kartalarni boshqarish tizimi bo'yicha hamkorlik	Microcreditbank, Agrobank, OFB
Path Solutions	Asosiy bank ishi an'anaviy va islom	Mavjud emas
CodeBas Technology	Asosiy bank ishi an'anaviy va islom	Mavjud emas
Azentio	bank va sug'urta sektorlari uchun kreditlash va boshqa yechimlar	Mavjud emas
BPC (Banking Tech)	Kartani qayta ishlash va to'lov terminallar	Tasdiqlangan banklar ro'yxati
ELMA 365	Power BI tomonidan ishlab chiqilgan Business Intelligence yechimi	SQB, Ipak Yo'li Bank, InfinBank, Anorbank.

5 Tadqiqotchi ishlanmasi.



3-jadval bank ishida fintech ishlanmalaridan foydalanishning SWOT tahlili keltirilgan bo'lib, bu fintech startaplari sezilarli raqobatdosh ustunliklarga ega ekanligini, shuningdek, institusional cheklovlarni olib tashlash bilan moliyaviy xizmatlar bozorining yanada o'sishi imkoniyatini ko'rsatadi.

3-jadval. Bankda fintech ishlanmalaridan foydalanishning SWOT tahlili⁶

Kuchli tomonlari (S)	Zaif tomonlari (W)
- Bank xizmatlarida raqamli texnologiyalar orqali tezkorlik va qulaylikni ta'minlashi.	- Fintech infratuzilmasini joriy etish uchun dastlabki katta sarmoya talab etilishi.
- Naqd pul aylanmasini qisqartirish orqali pul oqimlarini shaffolashtirishi.	- Qonunchilikdagi noaniqliklar va huquqiy bazaning yetarli emasligi.
- Masofaviy xizmatlar orqali mijozlar bazasini kengaytirish imkoniyati.	- Kadrlarning raqamli texnologiyalardan foydalanish malakasining pastligi.
- Xizmat ko'rsatish xarajatlarning kamayishi va bank foydaliligini oshirishi.	- Fintech tizimlarida yuz beradigan texnik nosozliklarning yuqori xavfi.
- Innovatsion xizmatlar orqali raqobatbardoshlikni oshirish.	- Mijozlarning yangi texnologiyalarga ishonchsizlik bilan qarashi.
Imkoniyatlar (O)	Tahdidlar (T)
- Sun'iy intellekt, blokcheyn va "Big Data" texnologiyalaridan foydalanish orqali yangi biznes modellarini yaratish.	- Kiberxavfsizlik tahdidlari va axborot o'g'irlanishi xavfining ortishi.
- Xalqaro fintech kompaniyalari bilan hamkorlik qilib tajriba almashish.	- Bozorda kuchli raqobatning paydo bo'lishi va an'anaviy banklarning mijoz yo'qotishi.
- Mijozlar ehtiyojiga moslashtirilgan xizmatlarni yaratish va shaxsiylashtirilgan takliflarni berish.	- Bank tizimida ish o'rinlarining qisqarishi va ijtimoiy muammolarning yuzaga kelishi.
- Raqamli transformatsiya orqali yangi moliyaviy mahsulot va xizmatlarni tezkor joriy etish.	- Moliyaviy texnologiyalarni noto'g'ri boshqarish natijasida reputatsion xavf.
- Yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirish va soliqlarni yig'ishda samaradorlikni oshirish.	- Global iqtisodiy inqirozlar fonida fintech platformalarining barqarorligiga putur yetishi.

Shu bilan birga, banklarni yanada raqamlashtirishning asosiy tendentsiyalarini belgilab beruvchi fintech innovatsiyalarining paydo bo'lishi banklarning mijozlarga yo'naltirilgan moliyaviy xizmatlarni ko'paytirishga tizimli burilishini rag'batlantiruvchi omil bo'ldi. Banklarda biznes jarayonlarini raqamlashtirish orqali kreditlash, hisob-kitob, to'lovlar, depozitlar, masofaviy xizmatlar, risklarni boshqarish va boshqa operatsiyalar elektron platformalarga o'tkazilib, ularning samaradorligi ta'minlanmoqda. Bu jarayon bank faoliyatida aqlli shartnomalar, aqlli boshqaruv tizimlari, avtomatlashtirilgan buxgalteriya va onlayn monitoring kabi texnologiyalarni keng qo'llash imkonini beradi. Natijada inson omili ishtiroki kamayib, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, daromad va xarajatlarni real vaqt rejimida kuzatish, tezkor boshqaruv qarorlarini qabul qilish, operatsion xatolardan qochish, shaffoflikni oshirish va korrupsiya holatlariga barham berish imkoniyati yaratiladi. Shu bilan birga, banklarda fintech texnologiyalari yordamida mijozlarga qulay xizmatlar taqdim etilib, raqobatbardoshlik mustahkamlanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli transformatsiya bank sektorining strategik yo'nalishi hisoblanadi. Banklarda raqamli texnologiyalarning joriy etilishi nafaqat xizmatlarni modernizatsiya qiladi, balki moliyaviy tizimning shaffofligi va samaradorligini ham oshiradi. Shu orqali naqd pul aylanmasini qisqartirish, yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirish va soliqlarni undirish tizimini takomillashtirish mumkin.

Fintech innovatsiyalari bank xizmatlari sifatini tubdan o'zgartirmoqda. Blokcheyn, Big Data, sun'iy intellekt, mobil banking va internet-banking kabi texnologiyalar bank mahsulotlarini mijozlarga yanada qulay, tezkor va ishonchli shaklda taqdim etish imkonini bermiqda. Shu orqali mijozlar bazasini kengaytirish va xizmatlardan foydalanish intensivligini oshirishga erishilmoqda.

Neobanklar raqamli transformatsiyaning yangi bosqichi sifatida shakllanmoqda. Filialsiz banklar modeli (N26, Atom Bank va boshqalar) mijozlarga qulay interfeys, biometrik autentifikatsiya va shaffof tarif siyosati orqali yangi iste'mol qiymatini yaratmoqda. Bu esa an'anaviy banklar uchun raqobatni keskin kuchaytiradi.

6 Tadqiqotchi ishlanmasi.



SWOT tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, fintech ishlanmalari banklar uchun katta imkoniyatlar ochib beradi (xizmat xarajatlarini kamaytirish, xalqaro hamkorlik, yangi biznes modellarini yaratish), ammo u bilan birga zaif tomonlar (qonunchilikdagi noaniqlik, texnik nosozliklar) va tahdidlar (kiberxavfsizlik muammolari, mijozlarning ishonchsizligi, ish o'rinlarining qisqarishi) ham mavjud.

O'zbekiston bank tizimi uchun asosiy vazifa – xalqaro fintech tajribasini inobatga olgan holda o'ziga xos rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, xalqaro fintech kompaniyalari bilan hamkorlikni kuchaytirish va zamonaviy texnologiyalarni keng tatbiq etishdir. Bu esa tijorat banklarining jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlarini raqamli iqtisodiyot talablariga moslashtirib, ularning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Arner, D. W., Barberis, J., & Buckley, R. P. (2016). The evolution of fintech: A new post-crisis paradigm? *Georgetown Journal of International Law*, 47(4), 1271–1319.
2. Gomber, P., Koch, J., & Siering, M. (2017). Digital finance and fintech: Current research and future research directions. *Journal of Business Economics*, 87(5), 537–580. <https://doi.org/10.1007/s11573-017-0852-x>
3. Kuzin, V. I., & Petrova, N. V. (2020). Fintech ecosystem and banking sector transformation. *Financial Journal*, 12(2), 88–101.
4. Mirzaev, S. (2021). Digital banking transformation in Uzbekistan: Challenges and opportunities. *Central Asian Economic Review*, 3(1), 45–56.
5. Nicoletti, B. (2017). The future of fintech: Integrating finance and technology in financial services. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/978-1-137-60231-0>



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
